

Επαγγέλματα στην Ενιαία Θράκη

Συγκέντρωση υλικού και παρουσίαση
Ευσταθοπούλου Ανθούλα
Πρόεδρος ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ ΣΕΡΡΩΝ

Σέρρες 8/1/2005

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η πλούσια συντεχνιακή παράδοση του ελληνισμού της Θράκης βασίστηκε στον θεσμό της κοινότητας. Άλλωστε οι συντεχνιακές ενώσεις κατά την Τουρκοκρατία είχαν γεννηθεί μέσα από τα σπλάχνα της κοινότητας. Η συντεχνιακή οργάνωση του ελληνισμού της Θράκης κατά την τουρκοκρατία υπήρξε πιο πλούσια από οποιαδήποτε άλλη επαρχία της Ευρωπαϊκής Τουρκίας, ιδιαίτερα στα μεγαλύτερα Θρακικά αστικά κέντρα, στην Κωνσταντινούπολη, στην Αδριανούπολη στην Φιλιπούπολη, στις Σαράντα Εκκλησιές, στην Καλλίπολη, στην Ραιδεστό, στην Αίνο, στην Στενήμαχο, στην Σηλυβρία και άλλα μέρη.

Στην Κωνσταντινούπολη που αποτελούσε μωσαϊκό εθνοτήτων, το ελληνικό στοιχείο αντιπροσωπεύθηκε σε όλα τα εμπορικά επαγγέλματα. Είναι χαρακτηριστικό γεγονός ότι οι χαλκείς και στρωματοποιοί της Κωνσταντινούπολης κατάγονταν από την Τραπεζούντα, οι κρεοπώληδες και οι κτίστες από το Αργυρόκαστρο και τα περίχωρα των Ιωαννίνων, οι βαφείς από τις Σαράντα Εκκλησιές, οι κάπηλοι από την Πελοπόννησο και οι αμπατζήδες από την Ανατολική Ρουμेलία και τη Μυτιλήνη.

Εκτός από την συντεχνία των γουναράδων αξιοσημείωτες είναι και των βαφείων, των καπήλων και παντοπωλών, των καπνοπωλών, χρυσοχών, κρεοπωλών, ραφτών, αλευράδων, και των βαρελοποιών.

Στην πολυεθνική Αδριανούπολη το ελληνικό στοιχείο είχε ως κύρια ενασχόληση το εμπόριο και τη γεωργία. Υπήρχαν εργαστήρια επεξεργασίας δερμάτων, βαφεία νημάτων, μεταξουργεία και εργαστήρια ταπήτων. Τις συντεχνίες της Αδριανούπολης αντιπροσώπευαν οι γουναράδες, οι παντοπώλες, οι αμπατζήδες, οι μυλωνάδες, οι ράπτες, επιπλοποιοί, ξυλέμποροι, υποδηματοποιοί, μεταξουργοί κ.ά.

Πολύ πλούσια υπήρξε και η συντεχνιακή δράση των Ελλήνων της Βόρειας Θράκης με επίκεντρο φυσικά την Φιλιπούπολη. Οι Έλληνες της Φιλιπούπολης είχαν πολλά επαγγέλματα όπως αμπατζήδες, καυταντζήδες (υφασματέμποροι), γουναράδες, μπακάληδες, κουϊμτζήδες (χρυσοχόοι), καζαντζήδες (χαλκουργοί), παρπτάδες, δουλγέριδες (κτίστες), ψωμάδες, καζάζηδες (μεταξουργοί), παπουτσήδες, μουμτζήδες (κηροποιοί), μπαχτσεβάνηδες (λαχανοκηπουροί), ταχτατζήδες (ξυλέμποροι),μπογιατζήδες, τουφεξήδες (οπλοποιοί), ακτάρηδες (πωλητές αποικιακών), καπηλάδες (ποτοπώλες), σαχατζήδες (ωρολογοποιοί), τουτουντζίδες (καπνοπώλες), αραμπατζήδες (αμαξοποιοί), ουντζήδες (αλευροπώλες), τσοχατζήδες και φεστζήδες (φεσοπώλες).

Ιδιαίτερα πλούσια ήταν και η συντεχνιακή δράση των Ελλήνων κατοίκων των σαράντα Εκκλησιών, οι οποίοι ασχολούνταν με την οινοποιία, την γεωργία, την κτηνοτροφία, την αμπελουργία, την υλοτομία, την ναυτιλία και το εμπόριο. Οι ελληνίδες Σαραντακκληστώτισσες καταγίνονταν με τους κλάδους της υφαντικής και της πλεκτικής

Ζωτικής σημασίας ήταν και το επάγγελμα των υποδηματοποιών, που περιλάμβανε τους τσαρουχάδες, τους γεμενετζήδες και τους κουντουράδες. Αξιόλογη εμπορική και συντεχνιακή δράση αναπτύχθηκε και στην Τυρολόη. Οι κάτοικοι της Αίνου καταγίνονταν με την αγγειοπλαστική, την γεωργία, την αμπελουργία και την κηπουρική.

ΒΑΡΕΛΑΣ

Ο βαρελάς ήταν τεχνίτης, ειδικός στην κατασκευή βαρελόσχημων και σκαφοειδών σκευών, μικρού ή μεγάλου μεγέθους, σκευών που απαιτούσαν ιδιαίτερη τεχνική και ειδικά εργαλεία για καμπύλες επιφανείας.

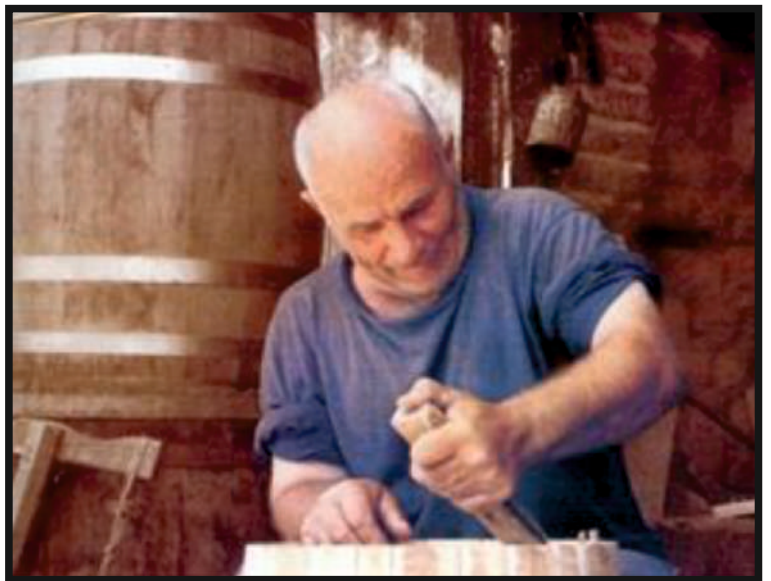
Το βαρέλι κατασκευαζόταν από ξύλο καστανιάς ή δρυός. Το ξύλο περνούσε από ειδική επεξεργασία και στη συνέχεια κοβόταν από λεπτές σανίδες, τις οποίες βρέχανε για να μπορούν να πάρουν εύκολα την κατάλληλη κλίση. Στη συνέχεια τις ενώνανε και τις δένανε πρόχειρα με σύρμα. Κατόπιν περνούσαν τα σιδερένια στεφάνια και χτυπούσαν, για να σφίξουν καλά, μ' ένα ειδικό εργαλείο, το ματσακόνι. Μετά τοποθετούσαν τους δύο επίπεδους πυθμένες από λεπτά φύλλα ξύλου.

Στο πάνω μέρος του βαρελιού υπήρχε ένα άνοιγμα με καπάκι, απ' όπου έριχναν μέσα το περιεχόμενό του. Στο κάτω μέρος, λίγο πάνω από τη βάση του, ή στο καπάκι υπήρχε μια ξύλινη κάνουλα, απ' όπου άδειαζαν το λάδι, το κρασί κλπ.

Οι αποθήκες των σπιτιών τα παλιά χρόνια ήταν γεμάτες βαρέλια διαφόρων μεγεθών. Κάθε βαρέλι περιείχε και από ένα είδος: κρασί, λάδι, τσίπουρο, τυρί, τουρσί, όσπρια κ.ά

Οι βαρελάδες δούλευαν με παραγγελίες. Εκτός από βαρέλια κατασκεύαζαν και άλλα είδη οικιακής χρήσεως από ξύλο. Ξύλινες κανάτες, παγούρια κ.α. Τα σπουδαιότερα εργαλεία που χρησιμοποιούσε ο βαρελάς ήταν το πριόνι, το τρυπάνι, η ταλιαδούρα, το καβουροσκέπαρο, η πένσα κ.ά

Ξύλινα βαρέλια χρησιμοποιούν και σήμερα οι άνθρωποι, όπου αποθηκεύουν κυρίως τρόφιμα και διάφορα είδη ποτών. Το πλαστικό όμως αντικατέστησε σε μεγάλο βαθμό το ξύλο

ΤΣΟΜΠΑΝΗΣ

Ο ύπνος του τσομπάνη είναι πάντα κοντά στη στάνη και σηκώνεται από τα χαράματα, για να αρμέξει και μετά να βγάλει για βοσκή τα ζώα του.

Απαραίτητοι σύντροφοί του, ο σάκος από δέρμα κατσίκας, ο μπούκλος με το νερό, η γκλίτσα φτιαγμένη από ξύλο κρυνιάς, για να είναι γούρικη και σκαλισμένη με διάφορα σχέδια.

Το χερούλι της σε σχήμα S χρησιμεύει για να πιάνει το πρόβατο από το πόδι και να τον ξεκουράζει, όταν στηρίζεται σ' αυτό. Η ζεστή του κάπα, από χοντρό μαλλί, τα τσερβούλια του, ο σκύλος και η φλογέρα που με τους μελωδικούς της ήχους γεμίζει τις ατέλειωτες ώρες μοναξιάς στα βοσκοτόπια.

ΚΑΡΟΠΟΙΟΣ

Το κάρο είναι ένα δίτροχο ή τετράτροχο φορτηγό αμάξι. Αποτελείται από τους τροχούς, την καρότσα και τα δύο ζευγόξυλα, τις άκρες των οποίων έδεναν τα άλογα ή τα βόδια που έσερναν το αμάξι. Θεωρείται από τα αρχαιότερα μεταφορικά και φορτηγά μέσα.

Τα παλιά χρόνια το κάρο ήταν μέσο πρώτης ανάγκης. Μ' αυτό εξυπηρετούνταν σ' όλες τις μετακινήσεις οι άνθρωποι, κυρίως στην υπαίθρο. Μ' αυτό έκαναν οι γεωργοί όλες τις γεωργικές τους εργασίες και τις μεταφορές των προϊόντων τους. Μ' αυτό πήγαιναν στον αρραβώνα και στους γάμους και μ' αυτό μετέφεραν την προίκα των κοριτσιών. Ήταν το απαραίτητο συγκοινωνιακό μέσο της υπαίθρου, όπου σπάνια συναντούσες άλλο τροχοφόρο.

Η κατασκευή του κάρου γινόταν από ειδικούς τεχνίτες τους καροποιούς που απαιτούσε πολύ χρόνο και μεγάλη προσοχή. Οι καροποιοί ήταν αυτοδίδακτοι μάστορες του ξύλου, που έκαναν τη δουλειά τους με τέχνη και μεράκι. Τα εργαλεία που χρησιμοποιούσαν ήταν το σκεπάρνι, το ξυλοφάι, η βαριά, το πριόνι, το σφιχτήρι, η αρίδα κ.ά. Ονομαστοί ήταν οι καροποιοί της Θράκης που έφτιαχναν τη μορφή του κάρου τόσο τεχνικά όσο και καλλιτεχνικά.

ΤΣΑΓΚΑΡΗΣ

Σήμερα όταν λέμε τσαγκάρη εννοούμε τον τεχνίτη που επιδιορθώνει τα χαλασμένα μας παπούτσια.

Πριν χρόνια όμως, ο τσαγκάρης α έφτιαχνε ο ίδιος από την αρχή. Το τσαγκαράδικο, ο χώρος όπου ήταν στημένος ο πάγκος του με όλα τα σύνεργα, ήταν ανοιχτό απ' το πρωί μέχρι αργά το βράδυ. Εκεί, σκυμμένος πάνω από τον πάγκο του, δούλευε ώρες ατέλειωτες φορώντας πάντα τη χαρακτηριστική δερμάτινη ποδιά του. Εκεί δεχόταν και τις παραγγελίες των πελατών του.

Στις μεγάλες πόλεις υπήρχαν μεγάλα τσαγκαράδικα, όπου δούλευαν πολλοί τσαγκάρηδες, μαζί με καλφάδες και τσιράκια. Τα τσαγκαράδικα αυτά δέχονταν μεγάλες παραγγελίες και για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις των πελατών, δούλευαν ασταμάτητα. Είχαν φυσικά στη διάθεσή τους και αρκετά μέσα, όπως ποδοκίνητες μηχανές, για να ράβουν γρηγορότερα τα παπούτσια. Τα τσιράκια, που έκαναν βοηθητικές δουλειές, δούλευαν χωρίς αμοιβή. Μερικές φορές μόνο τους έδινε ένα συμβολικό ποσό το αφεντικό ή κάποιο χαρτζιλίκι το Σαββατοκύριακο. Κι

όλα αυτά, αν ήταν υπάκουα και είχε πάει καλά ο τζίρος του μαγαζιού. Έπαιρναν όμως από τους πελάτες φιλοδωρήματα, ενώ οι καλφάδες έπαιρναν ένα μικρό μεροκάματο.

Η κατασκευή τους ήταν εξ ολοκλήρου χειροποίητη. Δεν υπήρχαν τότε κόλλες και μηχανές. Ήταν ραφτά και καρφωτά. Για να τα κατασκευάσει ο τσαγκάρης αγόραζε το δέρμα. Τα δέρματα ήταν δύο ειδών, τα ψιλά που τα χρησιμοποιούσε για το πάνω μέρος του παπουτσιού και τα χοντρά, με τα οποία έφτιαχνε το κάτω μέρος, τις σόλες δηλαδή.

Όταν ερχόταν ο πελάτης για να παραγγείλει ένα ζευγάρι παπούτσια, τον έβαζε ο τσαγκάρης να πατήσει πάνω σ' ένα χοντρό πετσίκι εκεί μ' ένα μολύβι, που το σάλιωνε προηγουμένως ζωγράφιζε το πέλημα του.

ΣΑΜΑΡΑΣ

Οι άνθρωποι παλιά, όταν ήθελαν να μεταφέρουν κάποιο φορτίο ή να μετακινηθούν οι ίδιοι από τόπο σε τόπο με ζώα (άλογα, μουλάρια, γαϊδούρια), τα σαμάρωναν. Τοποθετούσαν δηλαδή στη ράχη τους ένα εξάρτημα, το σαμάρι. Γι' αυτό και η τέχνη του σαμαρά συνδέθηκε εκείνα τα χρόνια με τη συγκοινωνία.

Το σαμάρι χρησίμευε ως κάθισμα του αναβάτη και για να στερεώνουν πάνω του διάφορα αντικείμενα. Το κατασκεύαζε ο σαμαράς η σαγματοποιός χρησιμεύοντας δέρματα, χόρτο ή άχυρο, μάλλινο ύφασμα και ξύλο οξιάς που είναι ελαφρύ και μαλακό και μπορούσε εύκολα να του δίνει την κατάλληλη κλίση. Το σαμάρι αποτελείται από ένα ξύλινο σκελετό (αστράβη) και από δύο προσκέφαλα (στρωματιά), αριστερά και δεξιά, που στην εσωτερική μεριά, αυτή δηλαδή που ακουμπάει στη ράχη του ζώου, είναι επενδεδυμένα με μάλλινο χοντρό ύφασμα και εξωτερικά με δέρμα από πρόβατο ή γίδα. Ανάμεσα έβαζαν χόρτο ή άχυρο, για να μην πληγώνεται το ζώο.

Η κατασκευή των σαμαριών γινόταν σε εργαστήρια, γνωστά ως σαμαράδικα ή σαγματοποιεία. Τα σαμαράδικα ήταν μικρά μαγαζιά που βρισκόταν συνήθως κοντά σε καρποποιεία, πεταλωτάδικα ή κοντά σε χάνια, για να εξυπηρετούνται οι ταξιδιώτες. Εδώ γινόταν και η επισκευή τους. Το μέγεθος και το σχήμα τους εξαρτιόταν από το ζώο για το οποίο προοριζόταν. Ο νοικοκύρης πήγαινε προηγουμένως με το ζώο του στο σαμαρά, ώστε ο σαμαράς να πάρει μέτρα στην πλάτη του συγκεκριμένου ζώου.

Ο σαμαράς δούλευε πάντοτε καθισμένος στο πάτωμα. Για εργαλεία χρησιμοποιούσε ξυλοφάγο, χειροκίνητο τρυπάνι, κόπανο (ξύλινο σφυρί), σκεπάρνι, τανάλια, λίμα, χοντρή βελόνα, σακοράφα και μια λεπτή βέργα (σαμαροπήχης), με την οποία έπαιρνε τα μέτρα του ζώου.

Η τοποθέτηση του σαμαριού πάνω στη ράχη του ζώου απαιτούσε προσοχή και επιδεξιότητα. Αφού το προσάρμοζαν καλά, το έδεναν στο πλάι και στην ουρά, ανάμεσα από τα σκέλια, με δερμάτινα λουριά και το έσφιγγαν μέχρι να στερεωθεί τέλεια.

Το επάγγελμα του σαμαρά, οικογενειακό κυρίως εκείνα τα χρόνια, θεωρούνταν από τα πιο προσοδοφόρα. Σήμερα υπάρχουν πολύ λίγοι σαμαράδες, σε χωριά κυρίως, όπου οι άνθρωποι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν ακόμη ζώα σε κάποιες δουλειές τους.

ΓΑΝΩΤΗΣ

Τα περισσότερα σκεύη που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι τα παλιά χρόνια για τις καθημερινές τους ανάγκες, και ιδίως για τη μαγειρική, ήταν μπακιρένια (χάλκινα). Αυτά με τον καιρό και την πολλή χρήση οξειδώνονταν και γίνονταν επικίνδυνα. Γι' αυτό έπρεπε να γανωθούν, δηλαδή να περαστεί η επιφάνειά τους με ένα ειδικό μέταλλο, το καλάι (κασσίτερος) και να προστατευθεί έτσι από την επικίνδυνη οξείδωση, τη γανίλα. Η διαδικασία του γανώματος γινόταν από ειδικούς τεχνίτες, τους γανωτήδες.

Το επάγγελμα του γανωτή είναι από τα παλαιότερα επαγγέλματα. Πολλοί ιστορικοί το τοποθετούν στα χρόνια του Βυζαντίου. Δουλειά δύσκολη και υπεύθυνη, γιατί πολλές φορές έσωζε τους ανθρώπους και από το θάνατο που προκαλούσαν τα αγάνωτα σκεύη. Αυτοδίδακτοι οι περισσότεροι από αυτούς, μετέδιδαν τη τέχνη τους από γενιά σε γενιά.

Ήταν πλανόδιοι και γύριζαν τις γειτονίες και τα χωριά μ' ένα τσουβάλι στον ώμο, κατάμαυρο από την πολλή χρήση, όπου έβαζαν τα σκεύη που ήταν για γάνωμα. Τραχιά και δυνατή η φωνή τους, θα αντηχεί ακόμη στα αυτιά όσων πρόλαβαν: «Γανωωτής! Μπακίρια γανώνωωωω! Γανωωτής!». Έφερναν οι νοικοκυρές τα σκεύη τους που ήθελαν γάνωμα (τετζερέδες, τηγάνια, κουταλοπίρουνα, ταψιά, μπρίκια κ.ά.), άπλωνε ο γανωτής τα μαυρισμένα από τη μουτζούρα χέρια του και γέμιζε το τσουβάλι. Ύστερα έπαιρνε το δρόμο της επιστροφής. Ξαναγύριζε μετά από μια-δυο μέρες, για να επιστρέψει τα γανωμένα σκεύη.

Μερικοί από αυτούς είχαν μαζί τους τα απαραίτητα υλικά και εργαλεία, και εξυπηρετούσαν τον κόσμο επί τόπου. Σ' αυτή την περίπτωση μετακινούνταν με κάποιο ζώο (άλογο ή γαϊδούρι) ή με κάρο, όπου μετέφεραν τα σύνεργά τους. Η πληρωμή τους γινόταν σε είδος (σιτάρι, καλαμπόκι, αυγά).

ΑΜΑΞΑΣ

Ο αμαξάς ήταν κάτι σαν το σημερινό ταξιτζή. Ένα επάγγελμα που τραγουδήθηκε πάρα πολύ από τον κόσμο εκείνης της εποχής.

Για τη δουλειά του ο αμαξάς χρησιμοποιούσε ένα τετράτροχο αμάξι, με αραμπά, που το έσερναν ένα ή δύο άλογα και μ' αυτό εκτελούσε μεταφορές ανθρώπων ή ένα δίτροχο αμάξι, τη σούστα, που μ' αυτήν έκαναν τις βόλτες τους οι ρομαντικοί της εποχής, αλλά τη χρησιμοποιούσαν για τις μετακινήσεις τους και οι επίσημοι.

Τον αμαξά τον συναντούσε κανείς στις πιάτσες των μεγάλων πόλεων, στα λιμάνια, στους σταθμούς των τρένων και αλλού. Εκεί περίμενε τους πελάτες για να τους μεταφέρει στον προορισμό τους μαζί με τα πράγματά τους.

Ντυμένος όμορφα και καθισμένος περήφανα στο «μπαλκόνι» της άμαξάς του, περίμενε υπομονετικά κουβεντιάζοντας με τους άλλους αμαξάδες. Στο χέρι κρατούσε το καμουτσίκι, που το χτυπούσε με μαεστρία, και στο κεφάλι φορούσε μια τραγιάσκα, για να προστατεύεται από τον ήλιο. Δίπλα του είχε πάντα ένα κουδουνάκι, που το χτυπούσε κατά τη διαδρομή, για να κάνει αισθητή την παρουσία του.

ΜΑΝΑΒΗΣ

Ο πλανόδιος μανάβης, από τους πιο συμπαθητικούς μικροπωλητές, είναι από τα επαγγέλματα που υπήρχαν από τα πολύ-πολύ παλιά χρόνια.

Τα πρώτα χρόνια ο μανάβης χρησιμοποιούσε για τη δουλειά του γαϊδουράκι. Φόρτωνε τις δύο πλευρές του ζώου με κοφίνια γεμάτα με διάφορα ζαρζαβατικά. Πιπεριές, μελιτζάνες, ντομάτες, κολοκυθάκια και ότι άλλο έβγαζαν τότε οι μπαξέδες. Θερμοκήπια φυσικά δεν υπήρχαν. Γι' αυτό και το χειμώνα δεν γύριζε ο μανάβης. Ξεκινούσε με την αρχή της άνοιξης, όταν έβγαιναν τα πρώτα ζαρζαβατικά και τα φρούτα. Δεν άφηνε κανένα δρόμο που να μη περάσει. Γειτονιές τότε, με χαμηλά σπίτια, με ανθρώπους να γνωρίζει ο ένας τον άλλον. Και ο μανάβης να κομμάτι εκείνης της γειτονιάς, μια που το έριχνε πολλές φορές και στο κουτσομπολιό με τις νοικοκυρές.

Τακτικός πάντα στο ραντεβού του, φώναζε τις νοικοκυρές με τα μικρά τους ονόματα. Έβγαιναν αυτές και αγόραζαν ότι ήθελαν. Φρέσκο πράγμα, κομμένο με τα ίδια του τα χέρια. Ούτε λίπασμα, ούτε συντηρητικά. Ξεκρεμούσε τη ζυγαριά και ζύγιαζε τα είδη. Οκάδες και δράμια τότε και δίπλα στη ζυγαριά το τεφτεράκι με τα βερσεδέδια.

Τακτικός πάντα στο ραντεβού του, φώναζε τις νοικοκυρές με τα μικρά τους ονόματα. Έβγαιναν αυτές και αγόραζαν ότι ήθελαν. Φρέσκο πράγμα, κομμένο με τα ίδια του τα χέρια. Ούτε λίπασμα, ούτε συντηρητικά. Ξεκρεμούσε τη ζυγαριά και ζύγιαζε τα είδη. Οκάδες και δράμια τότε και δίπλα στη ζυγαριά το τεφτεράκι με τα βερσεδέδια.

ΑΜΠΕΛΟΥΡΓΟΣ

Στον τοίχο της ταβέρνας του μικρού χωριού έγραφε: «Στραβοβούβαλη η μάνα, κανακάρισσα η κόρη και αλίμονο σε κείνον που θα πάρει το αγγόνι».

Τι είναι αυτό που ρωτάει το αίνιγμα; ρώτησε κάποιος από την παρέα. Ε' καλά τώρα, κληματαριά, σταφύλι, κρασί απάντησε ο άλλος, και ένας τρίτος που είχε αδυναμία στους μύθους είπε "εγώ θα σας πω πάνω σ' αυτό, το μύθο του Νώε και του διαβόλου". Και άρχισε να διηγείται:

«Μετά τον κατακλυσμό, ο Νώε άρχισε πάλι να κάνει το νοικοκυριό του. Ανάμεσα στα άλλα αποφάσισε να φυτέψει και ένα αμπέλι. Την ώρα που φύτευε πέρασε ο διάβολος "τι φυτεύεις; "τον ρώτησε. "Κληματοβεργες" του είπε ο Νώε, "που θα μεγαλώσουν και θα μου δώσουν το πιο γλυκό φρούτο, το σταφύλι". Αφού είναι τόσο καλό φρούτο θα έρθω να βοηθήσω και εγώ' του είπε ο διάβολος και έτρεξε αμέσως, έσφαξε ένα αρνί, ένα λιοντάρι και ένα γουρούνι και έβαλε το αίμα τους μέσα σε ένα δοχείο. Μετά πήγε να βοηθήσει τον αμπελουργό. "Εγώ" του είπε, "θα σου ποτίσω τα κλήματα με κάτι που θα τα κάνει να μεγαλώνουν πολύ γρήγορα"

Το αποτέλεσμα της βοήθειας του διαβόλου το ξέρουμε όλοι. Όταν τρώει ο άνθρωπος τα σταφύλια, είναι ήσυχος σαν αρνί. Όταν πίνει κρασί, γίνεται σαν λιοντάρι και όταν παραπιεί κυλιέται μεθυσμένος σαν το γουρούνι»

Η αμπελουργία στην Θράκη ήταν διαδεδομένη και τα κρασιά της ήταν φημισμένα. Το κάθε σπίτι είχε το αμπέλι του και έκανε τα κρασιά που θα χρησιμοποιούσε όλο τον χρόνο αλλά υπήρχαν και πολλές συντεχνίες οινοποιίας ιδιαίτερα στην περιοχή των Σαράντα Εκκλησιών.

ΓΕΩΡΓΟΣ

Πολλές φορές πολλοί αναρωτήθηκαν ποιος άνθρωπος και από ποια φυλή του κόσμου, σκέφτηκε να σπείρει το πρώτο χωράφι. Το βέβαιο είναι πως οι πρωτόγονοι άνθρωποι, που είχαν οργανωθεί με στοιχειώδη τρόπο και ζούσαν σαν συλλέκτες καρπών και κυνηγοί ζώων, άρχισαν να παρατηρούν πιο προσεκτικά τον περίγυρό τους. Έτσι κάποια μέρα, κάποιος ίσως πιο έξυπνος από τους άλλους διαπίστωσε πως η γη ήταν δυνατόν να ανταποδώσει πολλαπλά τη φροντίδα και το μόχθο του ανθρώπου. Τότε οι άνθρωποι εγκατέλειψαν την τεμπέλικη και άγονη τακτική του συλλέκτη και άρχισαν να εκμεταλλεύονται τα όσα τους πρόσφερε η γη. Έκαναν τα πρώτα γεωργικά εργαλεία, δηλαδή ένα είδος αξίνας από πέτρα, γιατί στη μακρινή εκείνη εποχή το υλικό που είχαν πρόχειρο και που ήξεραν να κατεργάζονται, ήταν η πέτρα.

Από ανασκαφές που έγιναν αργότερα, σε προϊστορικούς τάφους, βρέθηκαν σπόροι σιταριού μέσα σ' αυτούς. Έτσι βγήκε το συμπέρασμα πως το σιτάρι είναι, αν όχι το πρώτο, πάντως από τα πρώτα φυτά που καλλιέργησε ο άνθρωπος πάνω στη γη.

Η μυθολογία μας λέει, πως την καλλιέργεια του σιταριού τη δίδαξε η Θεά Δήμητρα στο γιό του βασιλιά της Ελευσίνας Τριπτόλεμο, για να ευχαριστήσει τον βασιλιά για τη φιλοξενία του.

ΜΥΛΩΝΑΣ

Ο άνθρωπος, στην πορεία του προς τον πολιτισμό χρησιμοποίησε πολλούς τρόπους για τη διευκόλυνσή του. Η χρήση του νερού, αλλά και άλλων μορφών ενέργειας για την κίνηση μύλων, συνέβαλαν σ' αυτό.

Ο παλιότερος γνωστός νερόμυλος αναφέρεται ως «υδραλέτρης» από τον ιστορικό και γεωγράφο Στράβωνα. Βρισκόταν στα Κάβειρα του Πόντου, όπου τον είδαν τον 1ο π.Χ. αιώνα οι Ρωμαίοι κατακτητές και άρχισαν να τον χρησιμοποιούν.

Οι άνθρωποι τότε φρόντιζαν μόνοι τους για την παρασκευή του αλευριού. Δύο φορές το χρόνο, άνοιξη και φθινόπωρο, μετέφεραν τα σιτηρά τους στο μύλο της περιοχής τους, για να τ' αλέσουν. Ξεκινούσαν χαράματα από τον τόπο τους, ώστε να προλάβουν να γυρίσουν μέχρι το βράδυ. Φόρτωναν τα τσουβάλια με το σιτάρι στα ζώα ή στο κάρο κι έπαιρναν το δρόμο για το μύλο.

Ο μύλος που ήταν συνήθως και σπίτι του μυλωνά, ήταν ένα ορθογώνιο λιθόκτιστο κτίσμα το οποίο στέγαζε τον αλεστικό μηχανισμό (μυλόπετρες, κοφινίδα, αλευροκασέλα). Αποτελούσε οικογενειακή επιχείρηση και εξυπηρετούσε τη γύρω περιοχή.

Σε μια γωνιά στο εσωτερικό του περίμεναν οι πελάτες. Εκεί γινόταν όλες οι συναλλαγές (παράδοση, παραλαβή αλευριού, ζύγισμα και αποθήκευση)

Από τότε που ο άνθρωπος κατάλαβε τη θρεπτική αξία των σπόρων της γης σκέφθηκε να τους χρησιμοποιήσει αλεσμένους, για να μπορεί το στομάχι του να τους χωνέψει πιο εύκολα.

Για το άλεσμα των σπόρων, χρησιμοποιούσαν στην αρχή ένα πέτρινο γουδί. Αυτό όμως έβγαζε πολύ λίγο αλεύρι, έτσι σκέφτηκε να δοκιμάσει κάτι άλλο. Πήρε λοιπόν μία πέτρα με επίπεδη επιφάνεια και μια άλλη με κυλινδρική, έβαζε τους σπόρους πάνω στην επίπεδη και με την κυλινδρική τους πατούσε, ώσπου να γίνουν σκόνη. Έτσι έφτιαξε τον πρώτο μύλο.

Αργότερα τελειοποίησε τον μύλο του αντικαθιστώντας την κυλινδρική πέτρα με επίπεδη, άνοιξε μια τρύπα προς την επιφάνεια, όπου στερέωσε ένα ξύλο για λαβή. Τώρα πια μπορούσε να γυρίσει τη μια πάνω στην άλλη και για να φεύγει στο γύρισμα, περνούσε ελεύθερα στο κέντρο της κάτω πέτρας, που έμενε ακίνητη. Αυτός ήταν ο χερόμυλος, κάτω από τον οποίο απλωνόταν ένα σεντόνι για να πέφτει ο αλεσμένος καρπός.

ΥΦΑΝΤΡΑ

Ο αργαλειός ως οικιακό εργαλείο είναι αρχαιότατο και αναφέρεται από τον Ομηρο ως ιστός. Η Πηνελόπη ύφαινε τη μέρα και ξεϋφαινε τη νύχτα, για να ξεγελά με τον τρόπο αυτό τους «μνηστήρες» να την περιμένουν, ώσπου να τελειώσει το «διασίδι» της. Η Θεά Αθηνά στην αρχαιότητα προστάτευε την υφαντική γι' αυτό την ονόμαζαν «Εργάνη Αθηνά». Πολλά από τα δημοτικά μας τραγούδια είναι αφιερωμένα στον αργαλειό και την ύφανση. Υπάρχουν πολλά τραγούδια του αργαλειού που τα τραγουδούσαν οι γυναίκες την ώρα που ύφαιναν. Στις παραδόσεις του ελληνικού λαού αναφέρονται ευχές και κατάρες σχετικά με τον αργαλειό.

Στα παλιά χρόνια οι γυναίκες ασχολούνταν με το ράψιμο, το κέντημα και την ύφανση. Και μάθαιναν τον αργαλειό, δηλαδή την ύφανση, από τις λεγόμενες «μαϊστρες». Οι κόρες ετοίμαζαν με τα ίδια τους τα χέρια

σχεδόν όλα τα προικιά τους. Οι αρχοντοπούλες ύφαιναν κυρίως μεταξωτά και για να πατούν χωρίς να πονούν στο ποδαρικό του αργαλειού, συνήθιζαν να φορούν τα λεγόμενα «τερλέζια», που ήταν είδος παντόφλας με ελεύθερη τη φτέρνα. Οι γεροντότερες γυναίκες βοηθούσαν τα κορίτσια σε όλες τις προπαρασκευαστικές εργασίες και τραγουδούσαν συνήθως για τις νεαρές υφάντρες το τιμητικό τραγούδι:

*«Δικός μου είναι ο αργαλειός, δικό μου και το χτένι,
δική μου και η πέρδικα που κάθεται και φαίνει»*

Τα χοντρά υφάσματα ύφαιναν συνήθως οι ψυχοκόρες και οι κοπέλες που ξεσκόνιζαν το βαμβάκι και όχι οι θυγατέρες της οικογένειας. Και όσες πάλι νεαρές δεν ήξεραν ή από αμέλεια ή για άλλους λόγους να υφάνουν, τις κορόιδευαν με το δίστιχο:

*«Σαν δεν ήξερες να φάνεις
τα μασούρια τι τα θάνεις;»*

Οι γυναίκες των οικογενειών που δεν ήταν εύπορες κουράζονταν περισσότερο για την ύφανση υφασμάτων γιατί τα πουλούσαν. Πολλές γυναίκες που δεν ήθελαν να υφάνουν μόνες τους, παράγγελλαν να τους υφάνουν ότι ήθελαν σε ξακουσμένες «υφάντρες». Κι αυτές επειδή ήταν αναγκασμένες να κάθονται στον αργαλειό σε ορισμένη στάση χωρίς άλλες κινήσεις, τραγουδούσαν στενάζοντας:

*«Το κέντημα είναι γλέντιμα κ' η ρόκα είναι σεργιάνι.
Μα ο αργαλειός είναι σκλαβιά, σκλαβιά πολύ μεγάλη»*

Υπήρχαν όμως στίχοι που εξυμνούσαν τον αργαλειό:

*«Τιμή μεγάλη και τρανή-πουν' ο αργαλειός στο σπίτι
το κάθε δόντι του αργαλειού αξίζει μαργαρίτη»
«Μαλαματένιο τ' αργαλειό
και φίλντισι το χτένι
και μια κοπέλα λυγερή
που τραγουδάει και φαίνει»*